

[model-nykh-navchal-nykh-prohram-dlia-5-6-klasiv-zakladiv-zahal-noi-seredn-oi-osvity/](#) (дата звернення: 10.06.2024).

11. Додаток 7 до листа Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 №1/9530-22. URL: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-predmetiv-pryrodnychoyi-osvitnoyi-galuzi-u-2022-2023-navchalnomu-rotsi/> (дата звернення: 10.06.2024).

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ВИКЛАДАННЯ ХІМІЇ У 7-11 КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2024/2025 Н.Р.

У 2024/2025 н.р. розпочинається поетапне впровадження Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року №898 [1, с. 217-244], у циклі базового предметного навчання, тобто у 7-9 класах. Відповідно предмети природничої освітньої галузі, такі, як хімія, біологія, фізика, у 7 класах можуть вивчатися окремо (нагадаємо, що географія як окремий предмет вивчається з 6 класу) або інтегровано в курсі «Природничі науки» для 7-9 класів. Для реалізації вивчення цих предметів/інтегрованого курсу вчителям запропоновані модельні навчальні програми із правом обрати ту, яка в повній мірі забезпечить досягнення очікуваних результатів і вимог Державного стандарту. Вибір модельної програми має здійснюватися усвідомлено, урахуваючи матеріально-технічну базу закладу освіти, спроможність реалізувати практичну складову програми, можливості учнів та кадровий потенціал і досвід педагогічних працівників закладу.

Цьогоріч учителі хімії мали змогу обирати з двох модельних навчальних програм (МНП), яким надано гриф Міністерства освіти і науки України [2]:

- модельна навчальна програма «Хімія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Лашевська Г.А.) (наказ Міністерства освіти і науки України від 16 серпня 2023 року №1001);
- модельна навчальна програма «Хімія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Григорович О.В.) (наказ Міністерства освіти і науки України від 27.12.2023 №1575).

У МНП не здійснено розподіл годин за розділами й темами. Для цього вчитель розробляє навчальну програму (НП) на основі МНП, яку

укладає з урахуванням пізнавальних потреб, інтересів і навчальних досягнень здобувачів освіти за адаптаційний цикл 5-6 класів, форми організації освітнього процесу, а також з огляду на матеріально-технічну базу відповідного закладу освіти. Розроблену НП на основі МНП необхідно затвердити на засіданні педагогічної ради. МНП укладено за рубриками:

- *вступна частина або пояснювальна записка* (її необхідно обов'язково опрацювати й переробити під власні потреби, а не повністю скопіювати у НП без змін);

- *очікувані результати навчання* (їхню кількість не можна зменшувати в НП, дозволяється змінювати послідовність їхнього досягнення, тобто переносити до тої теми, де вони будуть формуватися);

- *орієнтовний зміст* (це ті теми, які вчитель викладає на уроці та заносить у класний журнал; у разі потреби учитель/вчителька має право самостійно змінювати порядок тем у межах класу, доповнювати або ущільнювати зміст окремих тем в обсязі не більшому від 20% від усього змісту курсу);

- *види навчальної діяльності* (їх обов'язково потрібно проаналізувати та обрати й залишити саме ті, що учитель/вчителька буде реалізовувати з учнями, можна додавати свої відповідно до власної методичної системи роботи).

Кількість годин на вивчення хімії у 7 класі не може бути меншою від рекомендованої (**1 година на тиждень**), що визначено Типовим навчальним планом для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою (додаток 3 до розробленої на основі Державного стандарту Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом МОН від 19.02.2021 №235, [3, с. 20-21]). У межах освітньої галузі може бути здійснений перерозподіл годин між вивченням предметів природничої освітньої галузі у 7 класі: мінімальна кількість годин на галузь – 7 год./тижд.; рекомендована – 7,5 год./тижд.; максимальна – 9 год./тижд.

На основі складеної навчальної програми учитель/вчителька упорядковує календарно-тематичне планування (КТП). Зазвичай автори МНП пропонують власне бачення щодо КТП, яке можна взяти за основу. КТП та поурочне планування – академічна свобода вчителя, яка стосується формату, обсягу, структури, змісту, оформлення. Допускається внесення змін у КТП впродовж навчального року. Оскільки МНП не містять чіткої диференціації на традиційні

демонстрації, лабораторні досліди, практичні роботи, рекомендуємо самотійно визначити оптимальну їхню кількість, зважаючи на наявність реактивів, хімічного посуду та обладнання. Можливо, певні види діяльності доцільно називати наступним чином: практичне дослідження, лабораторне дослідження, демонстраційне дослідження, домашнє дослідження, проєкт-дослідження, адже в такому разі вчитель оцінюватиме сформованість в учнів компетентностей за першою групою результатів Державного стандарту (пізнання світу природи засобами наукового дослідження). Щодо обов'язковості оцінювання наведених вище видів діяльності, то виконання практичних досліджень варто оцінювати в усіх учнів, які були присутні на уроці; для відсутніх учнів виставляти у графу журналу «н» й не відпрацьовувати. Інші ж види діяльності, такі, як лабораторні, демонстраційні, домашні дослідження, можна оцінювати вибірково, адже не в усіх буде змога їх реалізувати, зважаючи на матеріально-технічне забезпечення. За навчальний рік здобувач освіти мав би підготувати й виступити перед класом принаймні з одним проєктом-дослідженням, яке варто оцінити (можна технікою взаємооцінювання). Також до видів діяльності варто включити спостереження, моделювання, зокрема до тих тем, де це є доцільним. Якщо в учителів хімії будуть інші погляди на реалізацію практичної складової програми й оцінювання, то, зважаючи на академічну свободу, це дозволяється здійснити, але варто описати у вступній частині навчальної програми.

До кожної МНП є перелік підручників, яким надано гриф Міністерства освіти і науки України (наказ від 05.02.2024 №124 [4, с. 7-8]). Зокрема **до програми автора Г.А. Лашевської упорядковані 2 підручники «Хімія» для 7 класу ЗЗСО:**

- автор Г.А. Лашевська,
- автори П.П. Попель, Л.С. Крикля.

До програми автора О.В. Григоровича упорядковано 3 підручники:

- О.В. Григорович, О.Ю. Недоруб,
- Л.Я. Мідак, О.В. Кузишин, Ю.Д. Пахомов, Х.В. Буждиган,
- О.Г. Ярошенко, Т.В. Коршевнік.

Після того, як ви обрали МНП і отримали друковані версії підручників, радимо ще раз пересвідчитися, що підручник відповідає обраній програмі (це зазначено на форзаці підручника). У протилежному випадку необхідно буде змінювати МНП під отриманий підручник. Під

час формування НП та КТП на 7 клас також можна звернутися до обраного підручника, щоб увідповіднити види діяльності та послідовність вивчення розділів/тем. Звертаємо увагу, що здійснено переклад на румунську мову підручника «Хімія» автора Лашевської Г.А., і відповідно закладам освіти з румунською мовою навчання варто обирати для викладання МНП Лашевської Г.А.

Викладання хімії у 8-11 класах здійснюємо за навчальними програмами:

- 8-9 класи – програма, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804 [5];
- 10-11 класи – програми, затверджені наказом Міністерством освіти і науки України від 23.10.2017 №1407 (рівень стандарту або профільний рівень) [6].

Методичні рекомендації щодо вивчення хімії попередніх років можна взяти до уваги під час викладання предмета у 8-11 класах у 2024/2025 н.р. [7, с. 171-174; 8, с. 117-121].

Рекомендуємо вчителям хімії надати належну увагу виявленню та компенсуванню *освітніх втрат з хімії*. Детальніше із інструментами діагностики та компенсації освітніх втрат у закладах загальної середньої освіти України можна ознайомитися у збірнику Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України [9, с. 138-143]. Із метою діагностування та надолуження освітніх втрат рекомендуємо вчителям хімії скористатися сайтом Всеукраїнської школи онлайн [10] та українсько-польським проектом Pi-stacja [11].

Основними видами *оцінювання результатів навчання* учнів/учениць відповідно до законодавства є формувальне поточне та підсумкове: тематичне, семестрове, річне. Рівень досягнення очікуваних результатів навчання перевіряють під час поточного й підсумкового оцінювання. Рівень досягнення більшості результатів учнями/ученицями триватиме протягом усього періоду навчання в 7-9 класах. Згідно з Державним стандартом базової середньої освіти оцінювання результатів навчання учнів/учениць із природничої освітньої галузі у 7 класах відбувається за групами результатів відповідно до обраної модельної навчальної програми. Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів/учениць у природничій освітній галузі зазначені в додатку 10 Державного стандарту [1, с. 225-244] і передбачають, що учень/учениця мають досягти певного рівня в:

- пізнанні світу природи засобами наукового дослідження;

- опрацюванні, систематизуванні та представленні інформації природничого змісту;

- усвідомленні закономірностей природи, значення природничих наук і техніки в житті людини; відповідальної поведінки для забезпечення сталого розвитку суспільства;

- розвитку власного наукового мислення, набутті досвіду розв'язання проблем природничого змісту (індивідуально та у співпраці).

Для визначення основних напрямів і питань забезпечення безпеки учнів під час проведення навчання в кабінетах (лабораторіях) використовують інструкції з безпеки, зі зразками яких пропонуємо ознайомитися у відповідних інструктивно-методичних матеріалах [12, с. 33-41]. Нагадуємо, що вчителі хімії на початку навчального року проводять з учнями первинні інструктажі, про що робиться запис у журналі інструктажів з безпеки життєдіяльності (підпис учні ставлять, починаючи із 9 класу).

Звертаємо увагу вчителів природничих предметів, що у 2025 році Україна долучатиметься до Міжнародного моніторингового дослідження PISA, участь у якому беруть 15-річні школярі. У циклі 2025 року провідною буде природничо-наукова грамотність. Рекомендуємо вчителям разом з учнями опрацьовувати завдання, подібні за структурою та змістом до завдань з блоку природничо-наукової грамотності PISA [13].

Запрошуємо активних учителів хімії долучатися до динамічної творчої групи (координатор групи – Чухненко П.С.) із метою напрацювання та обміну інформації по 7 класу (покликання на вайбер-групу: <https://invite.viber.com/?g=HNN28d1CIVCabbPy2ojQVjIgJoc69htJ>) [14]. Усі напрацьовані матеріали розміщуються на сайті КЗ «ІППОЧО» у вкладці НУШ [15]. Також пропонуємо вчителям хімії спланувати підвищення кваліфікації за програмою підвищення кваліфікації [16] за модулем 3 (орієнтовно на жовтень 2024 року). Реєстрація доступна за покликанням: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfxIHlzDYZ3p8s2KTUI0d21fuCfdvzjFoOrIu0IaAuBBCSmVA/viewform> [17].

Враховуючи вищевикладене, пропонуємо розглянути подані матеріали на засіданнях професійних методичних спільнот учителів хімії та прийняти відповідні рекомендації стосовно викладання предмета у 2024/2025 навчальному році, стежити за інформацією на сайтах МОН, ІМЗО, ДОН, ІППОЧО, яка може бути оновлена.

Список використаних джерел та літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. №898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.06.2024).

2. Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року). URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku> (дата звернення: 10.06.2024).

3. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затверджена наказом МОН від 19.02.2021 №235. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0235729-21#Text> (дата звернення: 10.06.2024).

4. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про надання грифа “Рекомендовано Міністерством освіти і науки України” підручникам для 7 класу закладів загальної середньої освіти» від 05.02.2024 №124. URL: <https://imzo.gov.ua/2024/02/20/nakaz-mon-vid-05-02-2024-124-pro-nadannia-hryfa-rekomendovano-ministerstvom-osvity-i-nauky-ukrainy-pidruchnykam-dlia-7-klasu-zakladiv-zahal-noi-skredn-oi-osvity/> (дата звернення: 10.06.2024).

5. Навчальна програма з хімії (використовуємо для 8-9 класів), затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-6-9-klasiv> (дата звернення: 10.06.2024).

6. Навчальні програми з хімії для 10-11 класів, затверджені наказом Міністерством освіти і науки України від 23.10.2017 №1407 (рівень стандарту або профільний рівень). URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення: 10.06.2024).

7. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах освіти Чернівецької області у 2023/2024 н.р.: інформаційно-методичний збірник / редколегія: Куриш Н.К., Богачик Т.С., Голева А.О., Тащук Ю.Ю. Чернівці : Технодрук, 2023. С. 171-174. URL: <https://drive.google.com/file/d/1rEJaLeH0oumJdwittLsL6kJnh0k3SM4n/view> (дата звернення: 10.06.2024).

8. Лист Міністерства освіти і науки України від 22.09.2021 №1/9-482 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2021/2022 н.р.». С. 117-121. URL: <https://drive.google.com/file/d/1tGtHdbJzAZdljcGhY38X7X66yaS3IsKg/view> (дата звернення: 10.06.2024).

9. Діагностика та компенсація освітніх втрат у закладах загальної середньої освіти України. Збірник Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України, 2023. С. 138-143. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Osvitni_vtraty.pdf (дата звернення: 10.06.2024).

10. Всеукраїнська школа онлайн. URL: <https://lms.e-school.net.ua/> (дата звернення: 10.06.2024).

11. Проєкт з навчальними матеріалами Pi-stacja. URL: <https://ua.pistacja.tv/> (дата звернення: 10.06.2024).

12. Лист Міністерства освіти і науки України від 26.04.2013 №1/9-305 «Про використання Інструктивно-методичних матеріалів з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності у навчально-виховному процесі». С.33-41. URL: <https://drive.google.com/file/d/149cEtlccs34uae2-OhWDFRShOUDdSp1O/view> (дата звернення: 10.06.2024).

13. PISA-2025: інновації, які змінюють бачення вчительства. Вебсайт Українського центру оцінювання якості освіти. URL: <https://testportal.gov.ua/pisa-2025-innovatsiyi-yaki-zminyuyut-bachennya-vchytelstva/> (дата звернення: 10.06.2024).

14. Вайбер-група динамічної творчої групи вчителів хімії Чернівецької області. URL: <https://invite.viber.com/?g=HNN28d1CIVCabbPy2ojQVjIgJoc69htJ> (дата звернення: 10.06.2024).

15. НУШ. Базова середня освіта. Навчально-методичне забезпечення. Природнича освітня галузь. ІППОЧО. URL: <https://drive.google.com/drive/u/1/folders/13Eo2-2-oQb6vRywPWRmXEBJTyWf5oBKK> (дата звернення: 10.06.2024).

16. Програма підвищення кваліфікації вчителів хімії. ІППОЧО. URL: <https://drive.google.com/file/d/1XMJarmbCM18xGRCGn5Yf-0NYTbxYDtz6/view> (дата звернення: 10.06.2024).

17. Реєстрація слухачів курсів підвищення кваліфікації на 2024 рік. ІППОЧО. URL: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfxIHlzDYZ3p8s2KTUI0d21fuCfdvzjFoOrlu0IaAuBBCSmVA/viewform> (дата звернення: 10.06.2024).